

Polazak u školu – životna prekretnica

Polazak u školu jedan je od najvažnijih trenutaka u životu, kako za dijete, tako i za roditelje. Ono označava početak novog životnog razdoblja, tj. školskog doba te trenutak kada dijete iz obiteljskog okrilja i sigurnosti ulazi u nove životne situacije i odnose izvan našeg vidokruga.

Fizička spremnost

Fizički zrelo dijete za školu je ono koje je zdravo i zadovoljava barem minimum standarda dogovorenih za visinu, težinu i tjelesne proporcije. Ona podrazumijeva i normalno funkcioniranje djetetovih osjetnih organa, odnosno nošenje pomagala koji korigiraju nedostatke, da dijete nema poteškoća u stajanju, kretanju, sjedenju, da je steklo navike normalnog hranjenja i kontrole organa za izlučivanje. Djetetovu fizičku zrelost za školu pregledom utvrđuje školski liječnik prije upisa u prvi razred.

Razvoj motorike

Pod razvojem motorike mislimo na djetetovu sve veću sposobnost svrhovitog i skladnog korištenja vlastitog tijela za kretanje i baratanje predmetima. Faze tog razvoja su vidljive u usavršavanju držanja tijela (posturalne kontrole), kretanja (lokomocije) i baratanja predmetima (manipulacija).

U prvom razredu će morati ovladati specifičnim psihomotornim vještinama – čitanjem i pisanjem, koje su temeljne vještine za cijelo daljnje školovanje. Zato je vrlo važno da do tada stekne dovoljno spretnosti ruke i prstiju, te razvije dovoljnu senzomotornu koordinaciju (usklađivanje pokreta s osjetnim podacima).

Intelektualna spremnost

Pitanje intelektualne zrelosti djeteta koje kreće u školu značajno je zato jer su osnovni zadaci koje će dijete savladavati u školi intelektualne prirode.

Dijete u dobi od šest i sedam godina:

- ☺ Povezuje predmete, ili pojave, ili bića u skupove po bitnoj osobini i uočava uzročne veze među predmetima i pojavama (npr. oblaci – kiša)
- ☺ Uočava sličnosti i razlike, opaža i opisuje detalje
- ☺ Sigurno razlikuje i imenuje boje i nijanse

- ☺ Imenuje i mjeri veličine i količine te ih uspoređuje: veće-manje-jednako, duže-kraće-jednako, deblje-tanje, isto-različito...
- ☺ Može istodobno uočiti odnose i smjerove u prostoru (gore-lijeva, dolje-desno)
- ☺ Pravilno rabi jučer-danas-sutra
- ☺ Zanima se za prošlost i budućnost
- ☺ Usvaja nazive godišnjih doba i razumije njihova obilježja

Dobro razvijen **govor** je osnova za razvijanje dječjeg mišljenja i jedan od bitnih uvjeta ljudske komunikacije prenošenja iskustava i učenja. Prije polaska u školu dijete mora biti sposobno izraziti svoje misli i potrebe te razumjetigovor drugih.

Kod djeteta u ovoj dobi:

- ☺ Poboljšava se sposobnost raščlambe riječi na glasove, dijete je sposobno za svrstavanje riječi prema početnom i završnom glasu
- ☺ Poboljšava se sposobnost spajanja glasova u riječi (glasovna sinteza)
- ☺ Artikulacija je usvojena, ali zbog ispadanja prednjih zubi moguće su blage nečistoće u izgovoru: s, z, c, š, ž, č, ć, dž i đ
- ☺ Pokazuje interes za pisanu riječ – za čitanje te pisanje slova i brojki
- ☺ Usvojilo je gramatička pravila, iako još uvijek više od odraslih griješi u padežima, broju, kao i u nekim drugim gramatičkim pravilima
- ☺ Rečenice su duže, s više veznika i kao i odrasli rabi sve vrste rečenica
- ☺ U komunikaciji bez poteškoća može priopćiti svoje misli, potrebe i osjećaje te prepričati kratki događaj ili priču
- ☺ Uspješno se dogovara s drugima, inicira i održava komunikaciju
- ☺ Dogovorom razrješava manje konflikte
- ☺ Upotrebljava izraze uljudnosti i zna adekvatno pozdraviti

Pažnja

Sljedeće važno oruđe s kojim dijete kreće u školu je razvijenost pamćenja i pažnje. Iako mu se opseg pamćenja povećava, u toj je dobi dobro razvijeno kratkoročno pamćenje, ali ne i dugoročno. Djeca te dobi uglavnom još opažaju nehotično. Hotimična ili namjerna pažnja im nije velika te traje oko 10-15 minuta, ali se sistematskim radom u školi brzo povećava. Dobra pažnja omogućava školsko učenje, pamćenje i lakše spoznavanje. Među djecom postoje velike razlike u opsegu pažnje, njenoj trajnosti i koncentraciji pa je važno naglasiti da je odgoj pažnje vrlo važna priprema za školu.

Emocionalna i socijalna spremnost

Osim što će u školi morati učiti, pamtit i zaključivati, dijete će biti suočeno i s novim odraslim osobama i vršnjacima, te s mnogobrojnim novim situacijama u kojima će se samo morati snalaziti. Za dobro snalaženje u takvim situacijama nužna je njegova emocionalna i socijalna zrelost.

Dijete ove dobi u socijalno - emocionalnom području razvoja može:

- ☺ Sve uspješnije kontrolirati izražavanje emocija
- ☺ Kontrolirati svoje ponašanje samo-usmjeravajućim govorom te uvidjeti negativan učinak nekontroliranog emocionalnog reagiranja
- ☺ Zauzeti se za sebe i svoja prava
- ☺ Suradivati s odraslima i vršnjacima i dogovorom riješiti manje sukobe
- ☺ Isplanirati, predvidjeti tijek aktivnosti i provesti je do kraja
- ☺ Lakše podnosi neuspjeh i pokuša ponovo
- ☺ Poštovati dogovorena pravila, strpjeti se i pričekati
- ☺ Samostalno je u brizi za sebe (sam se oblači, koristi jedaći pribor, održava higijenu)

Predvještine čitanja i pisanja

Temelji za nesmetano usvajanje predvještina čitanja i pisanja podrazumijevaju uredan govorno-jezični razvoj, uredan razvoj pažnje, pamćenja, koncentracije, te auditivne i vizualne percepcije, važne za učenje čitanja i pisanja. Na osnovi razvijenosti predčitalačkih vještina u određenoj dobi mogu se prepoznati djeca koja bi kasnije mogla imati poteškoće u usvajanju čitanju i pisanju.

Preduvjeti za nesmetan razvoj predvještina čitanja i pisanja kod djeteta:

- Uredan govorno-jezični razvoj
- Sposobnost djeteta da razumije ono što govori, da razumije govor drugih, da razumije sadržaj priče, te da ju samo može prepričati
- Uredan izgovor svih glasova do šeste godine
- Rečenica uredne gramatičke strukture
- Lako uči pjesmice napamet
- Uočava i stvara rimu
- Lako i dobro pamti pjesmice, priče, slike i događaje
- Uredna pažnja i koncentracija
- Motorička spretnost
- Interes za crtanje i pisanje

Preporuka roditeljima kako poticati predčitačke vještine:

- Puno čitajte djetetu i to od najranije dobi
- Budite dobar govorni model i potičite pravilan izgovor glasova
- Razvijajte interes kod djeteta za pisani materijal
- Posjećujte knjižnice
- Igrajte igre pogađanja predmeta na temelju opisa
- Izmišljajte vlastite priče, pjesme, nadimke, rime
- Igrajte igre prepoznavanja slova u okolini (npr. na proizvodima u trgovini)
- Memori igre slovima

Korisne govorno-jezične igre koje potiču predčitačke vještine:

- prepoznavanje i imenovanje poznatih zvukova
- igre brojalicama
- opisivanje slika
- prepričavanje doživljaja
- prepričavanje priča
- traženje riječi koje se slažu, tj. rimuju (sir-žir, krava-trava, ananas-kontrabas...)

- traženje početnog glasa u riječima (v-vuk, l-lav, a-auto...)
- raščlanjivanje riječi na glasove (zub – z_u_b; noga – n_o_g_a...)
- sastavljanje glasova u riječi (u_h_o – uho; r_u_k_a – ruka...)

Vježbe za poticanje razvoja fine motorike, što je izuzetno važno za usvajanja vještine pisanja, pravilno držanje olovke:

- Igre prstima: spajanje prstiju iste ruke, različite položaji šake, sviranje klavijatura, spajanje prstiju obje ruke, motanje vune iz šake, vezanje čvora
- Omekšavanje prstiju: tehnika – plastelin, tijesto, glinamol, masaža šake i prstiju
- Vježbe na velikom papiru s obje ruke
- Crtanje prstima, po pijesku, brašnu
- Vježbanje preciznosti: rezanje škarama po crti, šivanje, ubadanje slova, pika-slika, spajanje točka linijom, precrtavanje (crtkano – osnovni oblici prema težima), prenošenje riže, graška i sl. sa žlicom iz posude u posudu, igre labirinta

Predmatematičke vještine

Odnose se na misaone procese koji se tiču odnosa u prostoru (gore-dolje, ispod-iznad...), odnosima predmeta (veće-manje, lako-teško...), svojstvima predmeta (crven-plav, tvrd-mekan, topao-hladan...), količini (jesu li dvije skupine jednake ili je jedna skupina veća ili manja za jedan...). Ove vještine bitne su za razumijevanje brojeva i daljnje učenje matematičkih operacija, odnosno uspješno svladavanje matematike.

Vježbe u svrhu poticanja predmatematičkih vještina:

- ☺ Jednostavne operacije s konkretnim materijalima (zbrajanje i oduzimanje bombona, bojica... prvo do broja 5, kad je to usvojeno krenuti do broja 10)
- ☺ Igre poput: domino s brojevima, čovječe ne ljuti se...
- ☺ Usvajanje rednih brojeva (utrkivanje s autićima i slično)
- ☺ Mjerenje predmeta (izaberite predmete koji nisu duži od 10 cm, npr. kutija šibica, knjiga, dijelovi tijela pa postepeno povećavajte, ali ne dulje od 30 cm)
- ☺ Vaganje namirnica i predmeta te vođenje tabele težine
- ☺ Gdje je što? Sakrijte predmete po sobi i dijete ih traži. Kada ih nađe mora reći gdje je što našao/la (autić sam našao na desnoj strani sobe iznad knjiga)
- ☺ Domino s geometrijskim likovima

Pripremila:
Biljana Matijašević, mag. psych.

Izvori:

- Čudina-Obradović, M. (2002). *Matematika prije škole. Priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Čudina-Obradović, M. (2002). *Čitanje prije škole. Priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Hitrec, G. (1991). *Kako pripremati dijete za školu*. Zagreb: Školska knjiga
- Starc, B., Čudina Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B. i Letica, M. (2004). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga
- *Ulazak u svijet škole, vodič za roditelje*. (2018). Centar djecu, mlade i obitelj Velika Gorica